

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

6. veebruar 2018*

Eelotsusetaotlus — Võõrtöötajad — Sotsiaalkindlustus — Kohaldatavad õigusaktid — Määrus (EMÜ) nr 1408/71 — Artikli 14 lõike 1 punkt a — Lähetatud töötajad — Määrus (EMÜ) nr 574/72 — Artikli 11 lõike 1 punkt a — Tõend E 101 — Tõendusjõud — Tõend, mis on saadud pettuse teel või mida kasutatakse pettuslikult

Kohtuasjas C-359/16,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Hof van Cassatie (Belgia kassatsioonikohus) 7. juuni 2016. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 24. juunil 2016, kriminaalmenetluses järgmiste isikute suhtes:

Ömer Altun,

Abubekir Altun,

Sedrettin Maksutogullari,

Yunus Altun,

Absa NV,

M. Sedat BVBA,

Alnur BVBA,

menetluses osales:

Openbaar Ministerie,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident A. Tizzano, kodade presidendid R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, J. L. da Cruz Vilaça, A. Rosas ja C. Vajda, kohtunikud C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, M. Berger, A. Prechal ja E. Regan (ettekandja),

kohtujurist: H. Saugmandsgaard Øe,

kohtusekretär: ametnik C. Strömholm,

arvestades kirjalikku menetlust ja 20. juuni 2017. aasta kohtuistungil esitatut,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Ö. Altun, A. Altun, S. Maksutogullari, Y. Altun, Absa NV, M. Sedat BVBA ja Alnur BVBA, esindajad: *advocaat* H. Van Bavel, *advocaat* D. Demuyne, *advocaat* E. Matthys, *advocaat* N. Alkis, *advocaat* S. Renette, *advocaat* P. Wytinck ja *advocaat* E. Baeyens,
- Belgia valitsus, esindajad: M. Jacobs ja L. Van den Broeck, keda abistas *advocaat* P. Paepe,
- Iirimaa, esindajad: A. Joyce ja G. Hodge, keda abistas C. Toland, *SC*,
- Prantsuse valitsus, esindajad: D. Colas ja C. David,
- Ungari valitsus, esindajad: M. Z. Fehér, G. Koós ja E. E. Sebestyén,
- Poola valitsus, esindajad: B. Majczyna, A. Siwek ja D. Lutostańska,
- Euroopa Komisjon, esindajad: D. Martin ja M. van Beek,

olles 9. novembri 2017. aasta kohtuistungil ära kuulunud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotluses palutakse tõlgendada nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes (muudetud ja ajakohastatud nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 (EÜT 1997, L 28, lk 1; ELT eriväljaanne 05/05, lk 3), mida omakorda on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta määrusega (EÜ) nr 631/2004 (ELT 2004, L 100, lk 1; ELT eriväljaanne 05/05, lk 10)) (edaspidi „määrus nr 1408/71“) artikli 14 lõike 1 punkti a ning nõukogu 21. märtsi 1972. aasta määruse (EMÜ) nr 574/72, millega määratakse kindlaks määruse nr 1408/71 rakendamise kord (muudetud ja ajakohastatud määrusega nr 118/97) (edaspidi „määrus nr 574/72“), artikli 11 lõike 1 punkti a.
- 2 Taotlus on esitatud kriminaalmenetluses, mida alustati Ömer Altuni, Abubekir Altuni, Sedrettin Maksutogullari, Yunus Altuni, Absa NV, M. Sedat BVBA ja Alnur BVBA suhtes seoses Bulgaaria töötajate lähetamisega Belgiasse.

Õiguslik raamistik

Määrus nr 1408/71

- 3 Määruse nr 1408/71 artiklid 13 ja 14 kuulusid selle määruse II jaotisesse „Kohaldatava õiguse kindlaksmääramine“.
- 4 Nimetatud määruse artikkel 13 sätestas:

„1. Vastavalt artiklitele 14c ja 14f alluvad isikud, kelle suhtes käesolevat määrust kohaldatakse, ainult ühe liikmesriigi õigusaktidele. Kõnealused õigusaktid määratakse kindlaks vastavalt käesoleva jaotise sätetele.

2. Arvestades artikleid 14–17:

- a) liikmesriigi territooriumil töötava isiku suhtes kehtivad selle riigi õigusaktid, seda ka juhul, kui ta elab teise liikmesriigi territooriumil või kui tema tööandjaks oleva ettevõtja või isiku registrisse kantud asukoht või peamine tegevuskoht asub teise liikmesriigi territooriumil;

[...]“

- 5 Nimetatud määruse artikkel 14 „Töötajate suhtes, v.a meremehed, kohaldatavad erireeglid“ sätestas:

„Artikli 13 lõike 2 punkti a kohaldamisel arvestatakse järgmisi erandeid või asjaolusid:

1. a) Liikmesriigi territooriumil tööle võetud isiku suhtes, kelle tema tööandja lähetab teise liikmesriigi territooriumile tööle sama tööandja heaks, jäävad kehtima esimesena nimetatud liikmesriigi õigusaktid, tingimusel et kõnealuse töötamise eeldatav kestus ei ületa 12 kuud ning et ta ei ole saadetud asendama teist isikut, kelle ametiaeg seal on lõppenud.

[...]“

- 6 Sama määruse artikli 80 lõige 1 nägi ette:

„Komisjoni juurde luuakse võõrtöötajate sotsiaalkindlustuse halduskomisjon (edaspidi „halduskomisjon“), kuhu kuulub iga liikmesriigi valitsuse esindaja, keda vajaduse korral abistavad eksperdid. [...]“

- 7 Määruse nr 1408/71 artikli 81 punkti a kohaselt oli halduskomisjoni ülesanne tegeleda muu hulgas kõigi sellest määrusest tulenevate haldus- ja tõlgendusküsimustega.

- 8 Selle määruse artikli 84a lõige 3 nägi ette:

„Raskuste korral käesoleva määruse tõlgendamisel või kohaldamisel, mis võivad kahjustada käesoleva määrusega hõlmatud isikute õigusi, võtab pädeva riigi asutus või asjassepuutuva isiku elukohariigi asutus kontakti asjaomas(t)e liikmesriigi (liikmesriikide) asutustega. Kui mõistliku ajavahemiku jooksul ei leita lahendust, võivad asjaomased ametivõimud paluda halduskomisjonil menetlusse astuda.“

- 9 Määrus nr 1408/71 tunnistati kehtetuks ja asendati alates 1. maist 2010 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrusega (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta (ELT 2004, L 166, lk 1; ELT eriväljaanne 05/05, lk 72).

- 10 Määruse nr 1408/71 artikli 13 lõike 2 punkt a asendati sisuliselt määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punktiga a, mis sätestab, et „[a]rvestades artiklites 12–16 sätestatud [kohaldatakse] liikmesriigis töötava või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutseva isiku suhtes [...] selle liikmesriigi õigusakte“.

- 11 Määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punkt a asendati sisuliselt määruse nr 883/2004 artikli 12 lõikega 1, mis sätestab, et „[i]siku suhtes, kes töötab liikmesriigis tööandja heaks, kes tavaliselt seal tegutseb, ning kelle tööandja lähetab teise liikmesriiki selle tööandja nimel tööd tegema, kohaldatakse jätkuvalt esimese liikmesriigi õigusakte, tingimusel et sellise töö eeldatav kestus ei ületa 24 kuud ning teda ei saadeta teist isikut asendama“.

Määrus nr 574/72

- 12 Määruse nr 574/72 III jaotis „Kohaldatavate õigusaktide kindlaksmääramist käsitlevate määruse sätete rakendamine“ määras muu hulgas kindlaks määruse nr 1408/71 artiklite 13 ja 14 kohaldamise korra.

- 13 Määruse nr 574/72 artikkel 11, mis puudutas formaalsusi töötaja lähetamise korral, nägi lõike 1 punktis a täpsemalt ette, et muu hulgas määruse nr 1408/71 artikli 14 lõikes 1 osutatud juhtudel pidi asutus, mille on määranud selle liikmesriigi pädev võimuorgan, kelle õigusaktid jäävad kehtima, andma välja tõendi ehk niinimetatud tõendi E 101 selle kohta, et töötaja suhtes jäävad kuni teatava kuupäevani kehtima kõnealused õigusaktid.
- 14 Määrus nr 574/72 tunnistati kehtetuks ja asendati alates 1. maist 2010 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määrusega (EÜ) nr 987/2009, milles sätestatakse määruse nr 883/2004 rakendamise kord (ELT 2009, L 284, lk 1).
- 15 Määruse nr 987/2009 artikkel 5 sätestab:
- „1. Liikmesriigi asutuse väljastatud dokumente, mis näitavad isiku olukorda põhimääruse ja rakendusmääruse kohaldamise eesmärgil, ning tõendusmaterjale, mille alusel need dokumendid on välja antud, aktsepteeritakse teiste liikmesriikide asutustes niikaua, kuni need väljastanud liikmesriik ei ole neid tagasi võtnud või kehtetuks tunnistanud.
2. Kui esineb kahtlus dokumendi kehtivuses või selles esitatud asjaolude täpsuses, palub dokumendi saanud liikmesriigi asutus dokumendi väljastanud asutuselt vajalikke selgitusi ja vajaduse korral kõnealuse dokumendi tagasivõtmist. Dokumendi väljastanud asutus vaatab dokumendi väljastamise põhjused läbi ja vajaduse korral võtab dokumendi tagasi.
3. Kui lõike 2 kohaselt esineb kahtlus asjaomaste isikute esitatud teabe õigsuse, dokumendi või tõendite kehtivuse või seal esitatud asjaolude täpsuse suhtes, kontrollib viibimis- või elukohajärgne asutus pädeva asutuse taotlusel kõnealust teavet või dokumenti, tingimusel et sellist kontrolli on võimalik läbi viia.
4. Kui asjaomased asutused ei saavuta kokkulepet, võib pädevate võimuorganite vahendusel pöörduda halduskomisjoni poole mitte varem kui kuu aega pärast seda, kui dokumendi saanud asutus esitas taotluse. Halduskomisjon püüab erimeelsused lahendada kuue kuu jooksul alates tema poole pöördumisest.“
- 16 Määruse nr 987/2009 artikli 19 lõige 2, mis sisuliselt asendas määruse nr 574/72 artikli 11 lõiget 1, sätestab, et „[s]elle liikmesriigi pädev asutus, kelle õigusakte [määruse nr 883/2004] II jaotise alusel kohaldatakse, esitab asjaomase isiku või tema tööandja taotlusel tõendi kõnealuste õigusaktide kohaldamise kohta ja märgib vajaduse korral, millise kuupäevani ja millistel tingimustel“. See tõend antakse niinimetatud tõend A 1 vormis.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 17 Sociale Inspectie (sotsiaalinspeksioon, Belgia) viis läbi uurimise Belgia õiguse alusel asutatud ja Belgias ehitussektoris tegutseva äriühingu Absa töötajate töö suhtes.
- 18 Uurimise käigus tuvastati, et alates 2008. aastast ei olnud Absal enam peaaegu ühtegi töötajat ja et kõigil tema ehitusobjektidel töötasid alltöövõtu korras Bulgaaria ettevõtjad, kes lähetasid oma töötajaid Belgiasse. Samuti ilmnes, et nende lähetatud töötajate töötamise kohta ei esitatud deklaratsioone asutusele, kellele tuleb Belgias tasuta sotsiaalkindlustusmaksid, kuid et nendel töötajatel oli tõend E 101 või A 1, mille oli väljastanud asutus, mille on määranud Bulgaaria pädev võimuorgan määruse nr 574/72 artikli 11 lõike 1 tähenduses.
- 19 Bulgaaria kohtumenetluses, mis algatati Belgia eeluurimiskohtuniku esitatud õigusabitaotluse alusel, tuvastati, et nende Bulgaaria ettevõtjate oluline majandustegevus ei toimunud Bulgaarias.

- 20 Läbiviidud uurimise tulemuste alusel esitas Belgia sotsiaalinspeksioon 12. novembril 2012 asutusele, mille oli määranud Bulgaaria pädev võimuorgan, põhjendatud taotluse ümber hinnata või tagasi võtta tõendid E 101 või A 1, mis olid lähetatud töötajatele põhikohtuasja asjaoludel välja antud.
- 21 Belgia valitsuse seisukohtadest nähtub, et 9. aprillil 2013, pärast seda, kui Belgia sotsiaalinspeksioon oli saatnud meeldetuletuskirja, vastas Bulgaaria pädev asutus sellele taotlusele, esitades välja antud tõendite E 101 või A 1 kohta kokkuvõtte, milles ta märkis ära tõendite kehtivusaja ning täpsustas, et lähetustingimused olid nende tõendite väljaandmise ajal erinevate asjassepuutuvate Bulgaaria ettevõtjate poolt administratiivsest aspektist täidetud. Selles vastuses ei olnud võetud aga arvesse Belgia asutuste tuvastatud ja tõendatud fakte.
- 22 Belgia asutused algatasid kohtumenetluse põhikohtuasjas kohtualusteks olevate isikute kui tööandja, alluva või volitatud isiku suhtes esiteks seetõttu, et nad rakendasid tööle välisriigi kodanikke, kellel puudus õigus Belgias viibida või seal elada kauem kui kolm kuud või sinna ilma tööloata elama asuda, või lasid neil seal töötada, teiseks seetõttu, et nad ei esitanud nende töötajate tööle hakkamisel seaduses nõutud deklaratsioone asutusele, kellele tuleb Belgias tasuda sotsiaalkindlustusmaksed, ja kolmandaks seetõttu, et nad olid jätnud need töötajad registreerimata Rijksdienst voor Sociale Zekerheidis (riiklik sotsiaalkindlustusamet, Belgia).
- 23 Correctionele rechtbank Limburg, afdeling Hasselt (Limburgi kriminaalkohtu Hasselti osakond, Belgia) mõistis kohtualused 27. juuni 2014. aasta otsusega õigeks süüdistuses, mille oli neile esitanud Openbaar Ministerie (prokuratuur, Belgia), kuna „tõendid E 101/A 1, mis on tänase seisuga nõuetekohaselt ja õiguspäraselt välja antud, hõlmavad täielikult Bulgaaria töötajate tööd.“
- 24 Prokuratuur esitas selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse.
- 25 Hof van beroep Antwerpen (Antwerpeni apellatsioonikohus, Belgia) mõistis põhikohtuasja kohtualused 10. septembri 2015. aasta kohtuotsusega süüdi. Kuigi apellatsioonikohus tuvastas, et igale asjassepuutuvale lähetatud töötajale oli tõesti välja antud tõend E 101 või A 1 ja et Belgia asutused ei olnud kasutanud nende tõendite kehtivuse vaidlustamiseks ette nähtud menetlust, asus ta siiski seisukohale, et need asjaolud ei ole talle siduvad, sest tõendid olid saadud pettuse teel.
- 26 10. septembril 2015 esitasid põhikohtuasja kohtualused selle kohtuotsuse peale kassatsioonkaebuse.
- 27 Kuna Hof van Cassatie (Belgia kassatsioonikohus) ei olnud kindel, kuidas määruse nr 574/72 artikli 11 lõiget 1 tõlgendada, otsustas ta menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas tõendi E 101 – mis väljastati vastavalt [määruse nr 574/72] artikli 11 lõikele 1, mis kehtis enne nimetatud määruse tühistamist [määruse nr 987/2009] artikli 96 lõikega 1 – võib tühistada või arvesse võtmata jätta mõne muu liikmesriigi kohus kui lähetava liikmesriigi kohus, kui talle hindamiseks esitatud faktilised asjaolud lubavad tal tuvastada, et tõend saadi pettuse teel või seda kasutati pettuslikult?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 28 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimuses sisuliselt teada, kas määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punkti a ja määruse nr 574/72 artikli 11 lõike 1 punkti a tuleb tõlgendada nii, et juhul, kui liikmesriigis asuva ettevõtja poolt tööle võetud töötaja lähetatakse teise liikmesriiki, võib selle teise liikmesriigi kohus tühistada tõendi E 101, mis on välja antud teisena nimetatud sätte alusel, kui talle hindamiseks esitatud faktilised asjaolud lubavad tal tuvastada, et tõend saadi pettuse teel või seda kasutati pettuslikult.

- 29 Selle kohta tuleb meenutada, et määruse nr 1408/71 II jaotise sätted, mille hulka kuulub ka selle määruse artikkel 14, moodustavad Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tervikliku ja ühtse kollisiooninormide süsteemi, mille eesmärk on allutada Euroopa Liidu piires liikuvad töötajad üheainsa liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemile, et vältida eri riikide õigusaktide üheaegset kohaldatavust ja sellest tekkida võivaid raskusi (10. veebruari 2000. aasta kohtuotsus, FTS, C-202/97, EU:C:2000:75, punkt 20 ja seal viidatud kohtupraktika, ja 4. oktoobri 2012. aasta kohtuotsus, Format Urządzenia i Montażu Przemysłowe, C-115/11, EU:C:2012:606, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 30 Selleks kehtestab määruse nr 1408/71 artikli 13 lõike 2 punkt a põhimõtte, et sotsiaalkindlustuse vallas kohaldatakse töötaja suhtes selle liikmesriigi õigust, kus ta töötab (4. oktoobri 2012. aasta kohtuotsus, Format Urządzenia i Montażu Przemysłowe, C-115/11, EU:C:2012:606, punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 31 See põhimõte kehtib siiski „arvestades [määruse nr 1408/71] artikleid 14–17“. Nimelt tekib teatud konkreetsetes olukordades oht, et selle määruse artikli 13 lõike 2 punktis a sätestatud üldnormi lihtsakujuuline kohaldamine mitte ei aita vältida, vaid tekitab hoopis nii töötajale, tööandajale kui ka sotsiaalkindlustusasutustele administratiivseid raskusi, mis võivad tõkestada selle määruse esemeks oleva isikute vaba liikumise teostamist (4. oktoobri 2012. aasta kohtuotsus, Format Urządzenia i Montażu Przemysłowe, C-115/11, EU:C:2012:606, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika). Niisuguseid olukordi reguleerivad erinormid on muu hulgas kehtestatud määruse nr 1408/71 artiklis 14.
- 32 Määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punkti a eesmärk on eelkõige soodustada niisuguste ettevõtjate teenuste vaba liikumist, kes sellele sättele tuginedes saavad töötajaid nende ettevõtjate asukoha liikmesriigist erinevasse liikmesriiki. Nimelt on selle sätte eesmärk ületada takistused, mis võivad piirata töötajate liikumisvabadust, ja soodustada majanduslikku lõimumist, vältides administratiivseid raskusi eelkõige töötajatele ja ettevõtjatele (vt selle kohta 10. veebruari 2000. aasta kohtuotsus, FTS, C-202/97, EU:C:2000:75, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 33 Vältimaks seda, et liikmesriigis asuv ettevõtja peaks oma töötajad, kelle suhtes tavaolukorras kohaldatakse selle liikmesriigi sotsiaalkindlustusõigust, liitma niisuguse teise liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemiga, kuhu töötajad saadetakse piiratud ajaks tööülesandeid täitma, lubab määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punkt a ettevõtjal säilitada nende töötajate kuulumine esimese liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemi alla (vt selle kohta 10. veebruari 2000. aasta kohtuotsus, FTS, C-202/97, EU:C:2000:75, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 34 Selle sätte kohaldamiseks peavad siiski olema täidetud kaks tingimust. Esimene tingimus – mille kohaselt peab esinema seos töötaja ettevõtja asukohast erinevasse liikmesriiki lähetava ettevõtja ja lähetatava töötaja vahel – nõuab, et töötaja lähetuse kestel säiliks alluvussuhe ettevõtja ja töötaja vahel. Teine tingimus – mis puudutab olemasolevat suhet nimetatud ettevõtja ja tema asukoha liikmesriigi vahel – nõuab, et tavaliselt toimuks ettevõtja oluline majandustegevus selles liikmesriigis (vt selle kohta 10. veebruari 2000. aasta kohtuotsus, FTS, C-202/97, EU:C:2000:75, punktid 21–24, 30, 33 ja 40–45).
- 35 Selles kontekstis on nii tõendi E 101 kui ka määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punktis a ette nähtud materiaalõigusnormi eesmärk soodustada töötajate vaba liikumist ja teenuste osutamise vabadust (26. jaanuari 2006. aasta kohtuotsus, Herbosch Kiere, C-2/05, EU:C:2006:69, punkt 20 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 36 Nimetatud tõendis kinnitab selle liikmesriigi pädev asutus, kus asub asjassepuutuvad töötajad tööle võtnud ettevõtja, et tema sotsiaalkindlustusskeemi kohaldatakse nende töötajate suhtes edasi. Arvestades põhimõtet, et töötajate suhtes saab kehtida vaid üks sotsiaalkindlustusskeem, tuleneb seega

sellest tõendist selgelt, et teise liikmesriigi režiim ei ole kohaldatav (vt selle kohta 26. jaanuari 2006. aasta kohtuotsus, *Herbosch Kiere*, C-2/05, EU:C:2006:69, punkt 21, ja 27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus, *A-Rosa Flussschiff*, C-620/15, EU:C:2017:309, punkt 38).

- 37 ELi toimimise lepingu artikli 4 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö põhimõte kohustab tõendit välja andvat asutust hindama õigesti faktilisi asjaolusid, mis on asjakohased sotsiaalkindlustuse valdkonnas kohaldatava õiguse kindlaksmääramise normide kohaldamisel, ja seega tagama, et tõendi E 101 kanded on õiged (27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus, *A-Rosa Flussschiff*, C-620/15, EU:C:2017:309, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 38 Mis puudutab selle liikmesriigi pädevat asutust, kus tööd tehakse, siis tuleneb ELi toimimise lepingu artikli 4 lõikes 3 sätestatud koostöökohustustest ka see, et neid kohustusi rikutaks – ning määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punkti a ja määruse nr 574/72 artikli 11 lõike 1 punkti a eesmärgid jääksid täitmata –, kui selle liikmesriigi asutus leiaks, et tõendi E 101 kanded ei ole tema suhtes siduvad ning ta kohaldaks töötajate suhtes ka enda sotsiaalkindlustuskeemi (vt analoogia alusel 30. märtsi 2000. aasta kohtuotsus, *Banks jt*, C-178/97, EU:C:2000:169, punkt 39, ja 27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus, *A-Rosa Flussschiff*, C-620/15, EU:C:2017:309, punkt 40).
- 39 Kuna tõendi E 101 alusel saab eeldada, et töötaja on õiguspäraselt kindlustatud selle liikmesriigi sotsiaalkindlustuskeemis, kus asub töötaja tööle võtnud ettevõtja, on järelikult see tõend üldjuhul siduv selle liikmesriigi pädevale asutusele, kus töötaja töötab (vt selle kohta 27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus, *A-Rosa Flussschiff*, C-620/15, EU:C:2017:309, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 40 Nimelt kätkeb lojaalse koostöö põhimõte endas ka vastastikuse usaldamise põhimõtet.
- 41 Selle liikmesriigi pädev asutus, kus töötaja töötab, peab seega seni, kuni tõendit E 101 ei ole tagasi võetud või kehtetuks tunnistatud, võtma arvesse asjaolu, et töötaja suhtes on juba kohaldatav selle liikmesriigi sotsiaalkindlustusõigus, kus asub tema tööle võtnud ettevõtja, ning see asutus ei saa järelikult kohaldada kõnealuse töötaja suhtes oma enda sotsiaalkindlustuskeemi (27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus, *A-Rosa Flussschiff*, C-620/15, EU:C:2017:309, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 42 Siiski tuleb meenutada, et lojaalse koostöö põhimõttest tuleneb, et liikmesriigi igal asutusel on kohustus hoolikalt uurida tema enda sotsiaalkindlustuskeemi kohaldamist. Samuti tuleneb sellest põhimõttest, et teiste liikmesriikide asutustel on õigus eeldada, et selle liikmesriigi asutused nimetatud kohustust täidavad (vt analoogia alusel 3. märtsi 2016. aasta kohtuotsus, komisjon *vs.* Malta, C-12/14, EU:C:2016:135, punkt 37).
- 43 Järelikult on tõendi E 101 väljastanud liikmesriigi pädev asutus kohustatud uuesti hindama selle tõendi väljastamise põhjendatust ning võtma vajaduse korral tõendi tagasi, kui selle liikmesriigi pädev asutus, kus töötaja töötab, väljendab kahtlust tõendi aluseks olevate faktiliste asjaolude ja seega ka tõendi kannete õigsuse suhtes muu hulgas seetõttu, et need ei vasta määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punkti a nõuetele (vt selle kohta 27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus, *A-Rosa Flussschiff*, C-620/15, EU:C:2017:309, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 44 Määruse nr 1408/71 artikli 84a lõikest 3 tuleneb, et kui asjassepuutuvad asutused ei jõua üksmeelele muu hulgas konkreetset olukorda iseloomustavatele faktilistele asjaoludele antava hinnangu suhtes ja seega küsimuses, kas olukord kuulub selle määruse artikli 14 lõike 1 punkti a kohaldamisalasse, võivad nad pöörduda selle määruse artiklis 80 nimetatud halduskomisjoni poole (vt analoogia alusel 27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus, *A-Rosa Flussschiff*, C-620/15, EU:C:2017:309, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 45 Kui halduskomisjon ei suuda pädevaid asutusi juhtumi suhtes kohaldatava õiguse küsimuses lepitada, on sellel liikmesriigil, kelle territooriumil töötaja töötab, vähemalt õigus algatada ELTL artikli 259 alusel liikmesriigi kohustuste rikkumise menetlus – ilma, et see mõjutaks õigust kasutada tõendi

väljastanud asutuse liikmesriigis ette nähtud võimalikke kohtulikke õiguskaitsevahendeid –, et Euroopa Kohus saaks selle raames analüüsida, milline õigus on töötaja suhtes kohaldatav ning seega, kas tõendi E 101 kanded on õiged (27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus, *A-Rosa Flussschiff*, C-620/15, EU:C:2017:309, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 46 Seega, kui esineb viga või lausa ilmselge viga määruste nr 1408/71 ja nr 574/72 kohaldamistingimuste hindamisel ja isegi kui ilmneb, et asjassepuutuvate töötajate tegevuse tingimused ei kuulu ilmselgelt selle sätte esemelisse kohaldamisalasse, mille alusel tõend E 101 välja anti, tuleb järgida menetlust, mis on ette nähtud eri liikmesriikide asutuste vahel tõendi E 101 kehtivust või õigsust puudutavate võimalike erimeelsuste lahendamiseks (vt selle kohta 27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus, *A-Rosa Flussschiff*, C-620/15, EU:C:2017:309, punktid 52 ja 53).
- 47 Praegu kehtiva määrusega nr 987/2009 kodifitseeriti Euroopa Kohtu praktika, andes tõendile E 101 siduva laadi ja seda väljastavale asutusele ainupädevuse tõendi kehtivust hinnata ning võttes nii liikmesriigi pädeva asutuse koostatud dokumentide õigsust kui ka asjassepuutuva töötaja suhtes kohaldatava õiguse kindlaksmääramist käsitlevate erimeelsuste lahendamise vahendina sõnaselgelt üle selle menetluse (vt selle kohta 27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus, *A-Rosa Flussschiff*, C-620/15, EU:C:2017:309, punkt 59).
- 48 Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei saa niisugused kaalutlused aga viia selleni, et isikud saavad tugineda liidu normidele pettuse või kuritarvituse eesmärgil (vt selle kohta 2. mai 1996. aasta kohtuotsus, *Paletta*, C-206/94, EU:C:1996:182, punkt 24; 21. veebruari 2006. aasta kohtuotsus, *Halifax jt*, C-255/02, EU:C:2006:121, punkt 68; 12. septembri 2006. aasta kohtuotsus, *Cadbury Schweppes ja Cadbury Schweppes Overseas*, C-196/04, EU:C:2006:544, punkt 35, ja 28. juuli 2016. aasta kohtuotsus, *Kratzer*, C-423/15, EU:C:2016:604, punkt 37).
- 49 Sellest kohtupraktikast tulenev pettuse ja kuritarvitamise keelu põhimõte on liidu õiguse üldpõhimõte, mida isikud peavad järgima. Nimelt ei saa liidu õigusnorme kohaldada nii laialt, et need hõlmaksid tehinguid, mida tehakse pettuse või kuritarvituse teel liidu õigusega ette nähtud eelistest kasu saamise eesmärgil (vt selle kohta 5. juuli 2007. aasta kohtuotsus, *Kofoed*, C-321/05, EU:C:2007:408, punkt 38, ja 22. novembri 2017. aasta kohtuotsus, *Cussens jt*, C-251/16, EU:C:2017:881, punkt 27).
- 50 Täpsemalt saab pettuse toimepanemise tuvastada üksteisega kooskõlas olevate kaudsete tõendite kogumi alusel, millest nähtub, et täidetud on nii objektiivne kui ka subjektiivne tunnus.
- 51 Esiteks on objektiivne tunnus see, et tõendi E 101 saamise ja selle kasutamise tingimused, mis peavad olema täidetud vastavalt määruse nr 1408/71 II jaotise sätetele ja mida meenutati käesoleva kohtuotsuse punktis 34, ei ole täidetud.
- 52 Teiseks on süüteo subjektiivne tunnus see, et esineb isiku tahe selle tõendi väljaandmise tingimustest kõrvale hoida või neid vältida, et saada tõendist tulenev eelis.
- 53 Tõendi E 101 saamine pettuse teel võib seega tuleneda tahtlikust teost, nagu lähetatud töötaja või teda lähetava ettevõtja tegelikust olukorrast väära pildi loomine, või tahtlikust tegevusetusest, nagu asjasse puutuva teabe varjamine eesmärgiga näidata valesti määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punkti a kohaldamise tingimuste täitmist.
- 54 Seda konteksti arvestades tuleb olukorras, kus selle liikmesriigi asutus, kuhu töötajad on lähetatud, esitab tõendid E 101 välja andnud asutusele määruse nr 1408/71 artikli 84a lõikes 3 ette nähtud dialoogi raames konkreetseid asjaolusid, mis lubavad arvata, et need tõendid on saadud pettuse teel, sel teisena nimetatud asutusel lojaalse koostöö põhimõtte kohaselt nende asjaolude alusel uuesti hinnata, kas tõendid anti välja põhjendatult, ning võtta vajaduse korral tõendid tagasi, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktis 43 meenutatud kohtupraktikast.

- 55 Kui viimati nimetatud asutus mõistliku aja jooksul sellist uut hindamist läbi ei vii, peab saama nendele asjaoludele tugineda kohtumenetluses, mis algatatakse selleks, et selle liikmesriigi kohus, kuhu töötaja lähetati, asjassepuutuvad tõendid tühistaks.
- 56 Isikutel, keda viidatud menetluses süüdistatakse selles, et nad on kasutanud lähetatud töötajaid, kes on tõendid saanud pettuse teel, peab siiski tagatiste alusel, mis tulenevad õigusest õiglasele kohtumenetlusele, jääma võimalus lükata ümber asjaolud, millele selles menetluses tuginetakse, enne kui liikmesriigi kohus otsustab, kas tõendid tühistada ja milline on nende isikute vastutus kohaldatava riigisisese õiguse alusel.
- 57 Käesolevas asjas tuleneb eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud asjaoludest, et Belgia sotsiaalinspektsiooni uurimine, mis viidi läbi Bulgaarias, võimaldas tuvastada, et need Bulgaaria ettevõtjad, kes põhikohtuasjas kohtualused töötajad olid lähetanud, ei teostanud Bulgaarias olulist majandustegevust.
- 58 Samuti nähtub eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud andmetest, et põhikohtuasjas käsitletavad tõendid saadi pettuse teel, kui esitati sellised faktilised asjaolud, mis ei vastanud tegelikkusele, ja seda eesmärgiga kõrvale hiilida tingimustest, mis peavad liidu õigusnormide kohaselt olema töötajate lähetamiseks täidetud.
- 59 Nagu märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 21, tuleneb lisaks Belgia valitsuse seisukohtadest – ja eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb seda kohtumenetluse käigus tuvastatud asjaolude alusel kontrollida –, et pädev Bulgaaria asutus, kellele esitati taotlus põhikohtuasjas käsitletavad tõendid ümber hinnata ja tagasi võtta, arvestades käesoleva kohtuotsuse punktis 57 viidatud uurimise tulemusi, ei võtnud neid tulemusi nende tõendite väljaandmise põhjendatuse uuesti hindamisel arvesse.
- 60 Niisuguses olukorras nagu see, mida käsitletakse põhikohtuasjas, võib liikmesriigi kohus jätta asjassepuutuvad tõendid E 101 arvesse võtmata ja tal tuleb kindlaks teha, kas isikuid, keda süüdistatakse niisuguste lähetatud töötajate kasutamises, kellele on tõendid välja antud pettuse teel, saab kohaldatava riigisisese õiguse alusel süüdi mõista.
- 61 Arvestades kõiki eespool toodud kaalutlusi, tuleb esitatud küsimusele vastata, et määruse nr 1408/71 artikli 14 lõike 1 punkti a ja määruse nr 574/72 artikli 11 lõike 1 punkti a tuleb tõlgendada nii, et kui selle liikmesriigi asutus, kuhu töötajad on lähetatud, on esitanud tõendid E 101 välja andnud asutusele taotluse need tõendid ümber hinnata ja tagasi võtta, arvestades tõendeid, mis koguti kohtumenetluses, mis võimaldas tuvastada, et tõendid E 101 on saadud pettuse teel või neid kasutatakse pettuslikult, ja kui need välja andnud asutus ei võta kohtumenetluses kogutud tõendeid tõendite E 101 väljaandmise põhjendatuse uuesti hindamisel arvesse, võib liikmesriigi kohus menetluses, mis on algatatud isikute suhtes, keda süüdistatakse pettusega saadud tõendeid omavate lähetatud töötajate kasutamises, need tõendid jätta arvesse võtmata, kui ta tuvastab kogutud tõendite alusel ja järgides kohtualuste isikutele jäävaid tagatisi, mis tulenevad õigusest õiglasele kohtumõistmisele, pettuse toimepanemise.

Kohtukulud

- 62 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) määruse nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes (muudetud ja ajakohastatud nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97, mida omakorda

on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta määrusega (EÜ) nr 631/2004) artikli 14 lõike 1 punkti a ja nõukogu 21. märtsi 1972. aasta määruse (EMÜ) nr 574/72, millega määratakse kindlaks määruse nr 1408/71 rakendamise kord (muudetud ja ajakohastatud määrusega nr 118/97), artikli 11 lõike 1 punkti a tuleb tõlgendada nii, et kui selle liikmesriigi asutus, kuhu töötajad on lähetatud, on esitanud tõendid E 101 välja andnud asutusele taotluse need tõendid ümber hinnata ja tagasi võtta, arvestades tõendeid, mis koguti kohtumenetluses, mis võimaldas tuvastada, et tõendid E 101 on saadud pettuse teel või neid kasutatakse pettuslikult, ja kui need välja andnud asutus ei võta kohtumenetluses kogutud tõendeid tõendite E 101 väljaandmise põhjendatuse uuesti hindamisel arvesse, võib liikmesriigi kohus menetluses, mis on algatatud isikute suhtes, keda süüdistatakse pettusega saadud tõendeid omavate lähetatud töötajate kasutamises, need tõendid jätta arvesse võtmata, kui ta tuvastab kogutud tõendite alusel ja järgides kohtualustele isikutele jäävaid tagatisi, mis tulenevad õigusest õiglasele kohtumõistmisele, pettuse toimepanemise.

Allkirjad